

REVIJA »COMMON GROUND«* je glasilo letos poleti ustanovljenega »Skupnega odbora za ameriško enotnost«, čigar vodilni član je Adamič, ki jo tudi ureja in mu pri tem pomaga Slovenec Frank Mlakar. Ta odbor je uresničenje njegove zamisli, ki jo razvija v posebnem delu svoje knjige »Moja Amerika«, kjer se bavi z vprašanjem ameriških priseljencev in njihove druge generacije, t. j. v Ameriki rojenih potomcev pravih priseljencev. Teh Novoamerikancev je danes v Združenih državah blizu 40 milijonov in so poleg nerešenega socialnega vprašanja njihov najbolj pereči notranji problem.

Združene države so uradno anglosaška država, ki hoče kakor v kakem »varilnem loncu« (melting pot) zvariti vse v zadnjem stoletju priseljene pripadnike kakih 60 različnih narodnosti in njihove potomce v anglosaško kulturno in nacionalno gmoto, narediti torej iz njih Anglosase, kakršni so priseljenci iz 17. in 18. stoletja, tako zvani Staroamerikanci (old-stock American). Posledica te v osnovi zgrešene politike je dejstvo, da stoji danes 40 milijonov Novoamerikancev ob strani ameriškega javnega, tako političnega kakor kulturnega življenja, na katero gledajo kot na nekaj tujega, anglosaškega, ki se njih ne tiče. Na eni strani jim tako stališče vsiljujejo sami Staroamerikanci, ki jih odklanjajo kot tujeroden živelj in jih sprejmejo medse le, če se popolnoma amerikanizirajo, t. j. prilagodijo anglosaškemu življu. Na drugi strani pa priseljenci in Novoamerikanci le od daleč ali pa sploh ne opazujejo in se ne zanimajo za javno življenje v Združenih državah, ker jim omenjeno ravnanje Staroamerikancev in njihova socialna zapostavljenost vzbuja močne občutke manjvrednosti. Na kakšni podlagi sloni njihovo sodelovanje v volitvah predsednika Združenih držav, prikazuje najboljšo sam Adamič v zgodbi Toneta Kmeta, ki jo prinašamo v prevodu.

Posledica takih razmer je, da stoji 40 milijonov državljanov Združenih držav ob strani in se ne briga za probleme in usodo države, katere državljani so samo po rojstvu. Samo po sebi umevno je, da je to največji minus za državo samo. Zlasti je nevarno danes, sredi druge svetovne vojne, da so Združene države na znotraj tako razklane, ali kakor ugotavlja Adamič, da divja v njih nekakšna psihološka državljanska vojna med Staro- in Novoamerikanci.

V interesu države in v interesu Novoamerikancev je, da se tako stanje odpravi. Prva ne more biti v takih razmerah enotna in edina, drugi ne morejo postati polnopravni člani človeške družbe, če ne sodelujejo aktivno in zavestno v kulturnem in političnem življenju države, katere državljani so. Prva jim mora priznati vse, kar so s svojimi rokami in umom za njo ustvarili v teku dveh generacij, kar oplajajo ameriški kontinent, drugi se morajo zavedati, da tej državi pripadajo in da so njen sestavni in enakopravni del. Prva mora sprejeti za svoje vse kulturne in nacionalne posebnosti vseh 60tih narodnosti, iz katerih izhajajo priseljenci. Sprejeti mora za svojo njihovo kulturno in historično dediščino, ki so jo prinesli s seboj iz stare domovine. Zlasti pa mora Amerika sama pomagati drugi generaciji, že v Ameriki rojenim potomcem priseljencev, posredovati njihovo kulturno dediščino, da jo spoznajo in se zavejo vrednot, ki jih vsebuje. Prevzeti morajo to nalogo Združene države zato, ker so priseljenci prve generacije po ogromni večini neuki kmetje, ki so prišli iz najbolj zaostalih pokrajin evropskega vzhoda in jugovzhoda in niso znali posredovati svojim v Ameriki rojenim otrokom kulturnih vrednot stare domovine.

Zato je usoda druge generacije še težja od usode samih priseljencev. Ti so

* Revija »Skupnega odbora za ameriško enotnost«, št. 1, New York, jeseni, 1940.

še poznali svojo staro domovino; prinesli so s seboj v Ameriko spomine na njo in kadar jih je življenje v Novem svetu neizprosno teptalo, so našli uteho v spominih na staro domovino in črpali v njeni kulturni moči, ki so jo primerjali z ameriško kulturno džunglo, moči in samozavesti.

Drugo generacijo priseljencev so Staroamerikanci gledali po strani prav tako kakor same priseljence. V šolah so bili otroci priseljencev izročeni posmehu učiteljev in sošolcev zaradi svojih tuje zvenečih imen, ki jih učitelji niso znali izgovarjati in so se norčevali iz njih pred celim razredom. Podobne stvari so doživljali tudi pozneje v življenju. Ni čuda, da so postali vase zaprti, zagrenjeni, življenju odmaknjeni in se izživljali le v zaprtem krogu narodnosti, ki so ji pripadali. Amerika jim je bila tuja in sovražna.

Na vse te rakove rane ameriške družbe v Združenih državah je pokazal prvi dovolj odločno in jasno v vseh svojih delih, zlasti pa v »Moji Ameriki« Adamič, tako da je prislunila in se začela zanimati za 40 milijonov Novoamerikancev vsa Amerika. Ravnokar je pa Adamič izdal novo knjigo »From Many Lands« (Iz mnogih dežel), ki se bavi izključno z Novoamerikanci in gori navedenimi vprašanji in ki je šele prva knjiga celega ciklusa knjig »Nation of Nations« (Narod narodov), v katerem namerava Adamič podrobno obravnavati vsa ta vprašanja.

V »Moji Ameriki« je Adamič predlagal tudi svoj načrt organizacije, ki naj bi vse te težave ameriškega življenja premagala. »Skupni odbor za ameriško enotnost« je uresničenje tega načrta. Postavil si je nalogo, da premosti prepad med Staro- in Novoamerikanci ter med belimi in črnimi državljani Združenih držav in tako ustvari ameriško enotnost in doseže, da se bo razvil iz vseh teh nešteti narodnosti in ras ameriški narod Združenih držav, ki je danes šele v zametku. Kultura tega naroda bo združevala kulture vseh evropskih narodov v sebi in bo zato najbolj bogata in občečloveška. Ta naloga stoji pred Ameriko še nedovršena, da, celo še nezačeta. Do sedaj se je Amerika kot kontinent, čigar večino prebivalstva sestavljajo priseljenci iz Starega sveta, sploh ni zavedala.

Po tem orisu bo povsem razumljiv veliki pomen revije »Common Ground«, katere prvi zvezek smo sedaj dobili. Revija prinaša članke, ki se dotikajo vseh gornjih problemov in ki so jih napisali kulturni delavci iz najrazličnejših narodnostnih skupin priseljencev in tudi iz vrst Staroamerikancev.

V nji najdemo pregled posameznih priseljeniških valov, ki so preplavljali ameriški kontinent, ki ga je napisal profesor Arthur Schlesinger, zgodovinar na univerzi v Harwardu. Najprej v 16. stoletju Španci in Portugalci z Italijanom Columbom na čelu. V 17. in 18. stoletju so sledili Angleži in Francozi. V prvi polovici 19. stoletja so sledili germanski narodi severne in srednje Evrope, v drugi polovici istega stoletja do prve svetovne vojne pa narodi vzhodne in jugovzhodne Evrope. V celem torej štirje valovi. Vzporedno z zadnjima valoma so preko Pacifika dotekali Kitajci in Japonci. Vzporedno s prvima dvema pa je trgovina s sužnji na debelo privedla na novi kontinent afriške črnce.

V reviji najdemo dalje pregled vse ameriške književnosti, ki obravnava problem priseljencev in druge generacije. Najvažnejši pa je načelni Adamičev članek *This Crisis is an opportunity* (Kriza je nujnost), ki razpravlja o pomenu naloga, ki si jih je zastavil »Skupni odbor za ameriško enotnost« ravno danes, ob koncu prvega leta druge svetovne vojne, ko še ni jasno, kaj bo ukrenila Amerika. Poleg tega pa vsebuje revija še celo vrsto prispevkov priseljeniških pisateljev, ki v kratkih črticah, po večini avtobiografskih, popisujejo usodo po-

sameznih Novoamerikancev v sedanji Ameriki, njihove vtiske iz stare domovine, od koder so vedno prinesli v novo domovino novih sil za delo. Tipična je črtica o ukrajinskem pesniku Tarasu Ševčenku, ki mora postati tudi kulturna last Amerike spričo močne priseljeniške skupine iz Ukrajine. Revijo zaključuje obširen pregled dela posameznih organizacij, ki stoje blizu »Skupnemu odboru za ameriško enotnost«, in pregled knjig in revij, ki obravnavajo priseljeniška vprašanja.

»Common Ground« je zaenkrat edini glasnik nove struje v javnem življenju Združenih držav, ki hoče med njihovimi državljani vzpostaviti pravo človeško skupnost. Toda velik uspeh Adamičeve knjige »Moja Amerika«, ki je že dve leti najbolj čitana knjiga v Združenih državah, dokazuje, da so njegove zamisli našle globok odmev v ameriški javnosti, tako pri Novoamerikancih kakor tudi pri Staroamerikancih. S tem, da je opozoril Ameriko na ta pereča vprašanja in v tako kratkem času dosegel, da se je lotila njihovega reševanja, katerega začetek vidimo ravno v reviji »Common Ground«, je Adamič gotovo zarezal eno najbolj globokih brazd v ameriškem javnem življenju zadnjih desetletij, iz katere bodo vzklili za Združene države najplemenitejši sadovi. Kakor je velika svetovna kriza 1929.—1933. prisilila Ameriko, da se je zavedela socialnih nasprotij in neskladnosti v svojem družbenem sestavu, tako je Adamič pet let kasneje s problemom 40 milijonov Novoamerikancev postavil enako ostro pred Ameriko drugo njeno najbolj pereče vprašanje — nacionalno vprašanje, vprašanje nastanka in obstoja ameriškega naroda Združenih držav. V tem je veliki pomen njegovega dela.

Zaradi svoje pomembnosti za Ameriko in posredno tudi za nas Slovence zasluži Adamičevo delo med nami, njegovimi rojaki, več pozornosti. Adamič do nas ni ravnodušen, saj v svojem zadnjem pismu na prijatelja med Hrvati I. F. Lupis-Vukića toži: »Zdi se mi, da ste mi Vi ostali edini prijatelj v Jugoslaviji, vsi ostali so me zapustili« (cit. po Novostih z dne 28. XI. 1940). Kakor sta namreč Pupin in Tesla ponesla srbsko in hrvatsko ime v Ameriko in jo za vse čase zadolžila nasproti tema dvema južnoslovanskima narodoma, tako je Adamič, kot Slovenec po materi, ponesel v Ameriko tudi slovensko ime. Svoje slovensko poreklo poudarja v vseh svojih knjigah in nešteti svojih člankih, ki s tem dvigajo ugled naše narodnostne skupine v Združenih državah. To najbolje dokazuje tudi sama sestava »Skupnega odbora za ameriško enotnost«, v katerem naletimo kar na dve slovenski imeni: Adamič, Mlakar ter eno srbsko in eno hrvatsko: Milošević in Martinec. Vsekakor smo Južni Slovani najštevilnejše zastopani v tem, za Ameriko tako važnem odboru. O pomembnem delu Louisa Adamiča v sodobni Ameriki bomo tudi v bodoče svoje bralce vestno obveščali.

Vito Krajger

† H. G. PERUŠEK, AMERIŠKO-SLOVENSKI SLIKAR. Po vesteh, ki so z veliko zamudo prišle iz Zedinjenih držav Severne Amerike, je dne 7. julija t. l. umrl v Clevelandu, prav pri delu, slovenski slikar Gregor Perušek. Njegovo ime je bilo slovenski javnosti manj znano kakor pa v Severni Ameriki, kjer so ga imenovali med svojimi najboljšimi sodobnimi umetniki.

Perušek se je rodil leta 1887. v Sodražici. Že mlad je pokazal veliko zanimanje in naraven talent za slikarstvo, zaradi tesnih razmer doma pa ni bilo misliti na umetnostne študije. Ko je osemnajst let star prišel k sorodnikom v Cleveland, je moral, kakor vsi naši izseljenci, poprijeti za prvo delo, ki se mu je nudilo. Začel je najprej v livarni, toda dolgo ni mogel zdržati pri težkem delu. Nato je pleskal